

A magyarországi honismereti irodalom 1944-ben

1944-ben mintegy 130 önálló, honismereti témájú kiadvány jelent meg Magyarországon, a többségük magyar nyelven, de van köztük egy-két latin nyelvű forrásmunka is. Ezek áttekintése nyilván nem lesz haszontalan a honismeret kutatói számára. A műveket csoportosítottuk, s minden egyes tematikai egységet néhány megjegyzéssel vezetünk be.

Könyvészet, könyvtörténet

E folyóirat olvasóinak nem kell bemutatnunk Bodor Antal 1944-ben megjelent összefoglaló bibliográfiáját, amely az 1527—1940 közötti korszak műveit foglalta össze 14 ezer tételben. Ez a kötet jelent meg 1984-ben bővített kiadásban, de a bővítés — köztük az 1944-es év anyaga is — a terjedelem adta kötöttségek miatt csak válogató jellegű lehetett. A jelen cikk a *teljes* 1944-es honismereti anyagot mutatja be, így azok számára is hasznos lehet, akik megvásárolták a Bodor-féle bibliográfia új kiadását.

A könyvészetek közül felhívjuk még a figyelmet Iványi Béla munkáira, akinek 1944-ben csak egy nagyobb kötete jelent meg, míg a többitől a pontos adatok a nemrég közreadott Körmend-bibliográfiában lehetők meg. Kozocsa Sándor, 40 esztendőn át folyamatosan követte a hazai irodalomtudomány termékeit, ennek része az 1942-es évet bemutató bibliográfiája. Szentkirályi írása először az Angol Filológiai Tanulmányokban jelent meg, előzményeit is ott találhatja meg az olvasó a sorozat korábbi köteteiben. Vas Margit munkája csak a tördelt levonatig jutott, kinyomtatására már nem volt mód. (E kézirat nyomdai levonatát az OSZK, magát a kéziratot pedig a Népművelési Intézet könyvtára őrzi.)

Bodor Antal: Magyarország helyismereti könyvésze 1527—1940. Bp., 1944. 424 has., *Bertalan Judit*: A francia könyv Magyarországon. Pótlék a magyarországi francia nyomtatványok bibliográfiájához. 1691—1860. Kolozsvár, 1944. 82. 01., *Iványi Béla*: A körmendi levéltár missilis levelei. (1. Középkor. 1454—1526). Körmend, 1944. 40 o. (Körmendi füzetek 5.), *Kozocsa Sándor*: Az 1942-ik év irodalomtörténeti munkássága. Bp., 1944. 86. o., *Szentkirályi, Joseph*: Hungaro-Britannica bibliographia. (1937—1942). Bp., 1944. 42. o., *Teller Frigyes*: Magyarország középkor hangjelzett kódexei. Bp., 1944. 35. o. (Az OSZK kiadványai 20.), *Váczy Elemér*: A szabolcsmegyei levéltár anyaga 1897-ben. Nyíregyháza, 1944. 21. 01., *Vas Margit*: A magyar népművelés irodalma 1772—1868-ig. 1. Önálló művek. Bp., 1944. 80 lev.

Honismeret a történelemben

Lényegében minden történelmi munka kapcsolható egyik vagy másik nemzet honismeretéhez, helytörténeti irodalmához. E csoportba azokat a műveket soroltuk, amelyek nem „tiszán” történetiek, tehát pl. nem a nagy hadjáratok históriáját dolgozzák fel, hanem olyan általános

kérdésekkel foglalkoznak, mint a településtörténet vagy a nemzetiségi kérdés történeti alakulása. Illyefalvi I. Lajos neves statisztikus volt, alábbi kötete már posztumusz műként látott napvilágot: Kniezsa professzor munkája a Magyar Történettudományi Intézet által 1943-ban elindított sorozat részeként jelent meg. Az első kötetben Mezősi Károly Bihar vármegye 1692-es körképét vizsgálta fel. Az alábbi sort két forráskiadvány zárja. Az egyik szerzője Wesselényi Miklós — sajtó alá rendezője a néhai neves irodalomtörténész, Gál István —, eredetije Lipcsében jelent meg 1843-ban (németül 1844-ben). A másik egy középkori forrás nyomtatott változata, amely sorozat 1944-ben sem szűnt meg: 1976-ban ugyanis egy Bonfini-kiadással indult újra e sorozat az MTA gondozásában.

Beck Lajos: A régi Magyarország. Bp., 1944. 303 o., *Eöttevényi Olivér:* A magyarországi nemzetiségi kérdés hajdan és ma. Bp., 1944. 92 o. (Időszerű kérdések 11.), *Illyefalvi I. Lajos:* ... Hazánk városai a statisztika tükrében. 2. köt. Bp., 1944. 871 o., *Iván János:* Magyarország és a nemzetiségek. Kecskemét, 1944. 24 o., *Kniezsa István:* A párhuzamos helynévadás. Egy fejezet a településtörténet módszertanából. Bp., 1944. 59 o. (Településtörténeti tanulmányok 2.), *Moór Elemér:* A honfoglaló magyarság megtelepülése és a székelyek eredete. Szeged, 1944. 112 o., *Rozgonyi János:* Az 1751-i pozsonyi diéta. Bp., 1944. 80 o., *Soós Adorján:* A kunok és jázok története a kunok betelepítésétől a mohácsi vészig. Pépa, 1944. 150 o., *Wesselényi Miklós:* Szózat a magyar és szláv nemzetiség ügyében. (Sajtó alá rendezte: Gál István) 1—2. Kolozsvár, 1944. (Erdélyi ritkaságok 12—13.), *Wrancius, Antonius:* Expeditionis Solymani in Moldaviam et Transsylvaniam libri duo. (Kiad: Eperjessy Kálmán). Bp., 1944. XXI, 82 o. (Bibliotheca Scriptorum medii recentisque aevorum.)

Honismeret az irodalomtörténetben

E csoport rokon az előbbivel, ugyanis a források egy része egyaránt nevezhető történetinek és irodalomtörténeteknek. Ilyen például Horváthék összeállítás, a Telegdy-levelezés vagy Kovács József és Zsákó Gyula kötete. A naplókát ugyanis mindkét műfaj sajátjának vallja. Vita Zsigmond az 1920-as években megkezdett bibliográfiai sorozat befejező darabját készítette el — e sorozat eredetileg az Erdélyi Múzeum c. folyóiratban jelent meg —, hogy ezzel is segítse a könyvtárosok, történészek forrásfeldolgozó munkáját.

Böloni Farkas Sándor: Az új Erdély hajnalán. Naplótöredék 1835—36-ból. (Bevezeti: Jancsó Elemér). Kolozsvár, 1944. 65 o. (Erdélyi ritkaságok 15.), **Gulyás József:** Sárospatak a magyar írók tollán. Sárospatak, 1944. 16 o., **Horváth Elemér—Horváth Mária:** Pest-Budáról szóló históriák. Bp., 1944. 212 o., **Telegdy Pál—Telegdy János:** Két vitéz nemesúr levelezése a XVI. század végéről. (Közvetítette: Eckhardt Sándor.) Bp., 1944. 218 o., **Thier László:** Másfél évtized a nemzeti irodalom szolgálatában. Sopron, 1944. 14 o. (Scarbantia. Helytörténeti adatok Sopron város és Sopron vármegye múltjából, 6.), **Vita Zsigmond:** Románia magyar irodalmának bibliográfiája 1942-ben. Kolozsvár, 1944. 10 o., **Zsákó Gyula:** Egy XVIII. századi torockói napló. Kolozsvár, 1944. 20 o.

Közművelődés-, közoktatás-, intézmény- és kapcsolattörténetek

A címből úgy tűnik, hogy hatalmas tételcsoportról van szó, de mindössze néhány mű sorolható ide. Nem is kívánnak különösebb bemutatást, mindössze annyit jegyzünk meg, hogy Lévai kötete része annak a sorozatnak, amelynek összefoglaló kötetei már 1945 után jelentek meg (Fehér Könyv, Fekete Könyv, Szürke Könyv stb.), melyeket részletesen bemutat az OSZK 1945—60-as összefoglaló retrospektív bibliográfiája. Úgy tűnik, Somogyi jogtörténeti alapokat is adó munkájáról a neveléstörténészek egy kicsit elfeledkeztek, pedig hasznos forrásmunka ez a kötet is.

Deszkásy Boldizsár: A soproni kaszinó 100 éve. (1843—1943.) Sopron, 1944. 200 o., **Fodor Ottó:** Sopron első magyar színészei a liceumi diákok. Sopron, 1944. 29 o., **Hadrovics László:** Magyar és déli szláv szellemi kapcsolatok. Bp., 1944. 80 o., **Heszke Béla:** Színháztörténeti breviárium. Kolozsvár, 1944. 348 o., **Imre Sándor:** A Ferenc József Tudományegyetem a századforduló táján. Kolozsvár, 1944. 20 o. (Kolozsvári tudományos könyvtáros 3.), **Köszegi József:** A Köszegi Takarékpénztár száz éve. (1844—1944.) Szombathely, 1944. 24 o., **Kuk János:** A magyar nemzet műveltségi eszméi a XII. századtól a legújabb korig. Szatmárnémeti, 1944. 46 o., **László Jenő:** A zilahi ref. Wesselényi Kollégium története. Bp., 1944. 110 o., **Lévai Jenő** (szerk.): Zsidók a magyar élet és a magyar kultúra szolgálatában. Bp., 1944. 206 o., **Somogyi József:** Hazánk közoktatásügye a második világháborúig. 2. kiad. Bp., 1944. 336 o.

Néprajz, népismeret

Az 1940-es évek gazdag néprajzi irodalmának néhány szép darabjával épp 1944-ben találkozunk. Ekkor jelent meg Bálint Sándor sokat idézett leírásainak egyike, Fél Edittől pedig két önálló néprajzi munka is napvilágot látott. Az új magyar népköltési gyűjtemény híres kalotaszegi kötete is 1944-es. A négykötetes magyar néprajzi monográfia egyik darabjának új kiadása is ebben az évben jelent meg. A népi jogélet kérdéskörét Tárkány Szűcs Ernő kutatta már a korábbi években is, két fontos kötete ekkor készült el. Várkonyi Nándor művelődéstörténeti-néprajzi áttekintéseinek egyike a Dunántúlról készült, s e nagyobb kötet szintén az 1944-es év könyvkiadásának terméke.

Bálint Sándor: *Sacra Hungaria*. Tankönyv a magyar vallásos népelet köréből. Bp., 1944. 210 o., **Benkő József:** *Specialis Transsilvania. Terra Sicularum. A székelyek és a Székelyföld.* (Ford. és sajtó alá rend.: Szabó András.) Kolozsvár, 1944. 122 o. (Erdélyi ritkaságok 14.), **Fél Edit:** *Egy kisalföldi nagycsalád társadalom-gazdasági vázlata. Érsekújvár, 1944. 24. o.* (Kisalföldi Közlemények I. 3.), **Uő.:** *A nagycsalád és jogszokása a Komárom megyei Martoson.* Bp., 1944. 96 o., **Goál Károly:** *Csikménasági pásztorok fafaragása.* Bp., 1944. 32 o. (Néprajzi füzetek 1.), **Goál István:** *Szép magyar tájak.* Bp., 1944. 416 o., **Gáspár Gyula:** *Székely ezermesterek.* Bp., 1944. 96 o., **Gáspár János:** *A keleti szlávok antropológiája.* Ungvár, 1944. 168 o., **Gyóni Mátyás:** *A legrégebb vélemény a román nép eredetéről.* Bp., 1944. 88 o. (Magyar Történettudományi Intézet.), **Kerényi György:** (szerk.): *Száz népi játékdal.* (11—24. ezer példány.) Bp., 1944. 96. o., **K. Kovács László:** *A kolozsvári hóstátiak temetkezése.* Kolozsvár, 1944. 424 o., **Kovács Agnes:** *A kalotaszegi Ketesd mesekincse.* Kolozsvár, 1944. 40 o., **Uő.:** *Kalotaszegi népmesék.* 1—2 Bp. 1944. (Új magyar népköltési gyűjtemény 5—6.), **Linder László:** *Adatok Békéscsaba és környékének néprajzához. Békéscsaba, 1944. 32. o.*, **Majs községi szociográfiai adattára.** Pécs, 1944. 16 o. (Községi adattár 8.), **Malotay Gertrúd:** *A szolnokdobokai Szék magyar himzseiei.* Kolozsvár, 1944. 24 o. 33 t., **Mikecs László:** *A moldvai katolikusok 1646—47 évi összeírása.* Kolozsvár, 1944. 150 o., **Szellemi néprajz II.** (2. kiad.) Bp., 1944. 430 o. (A magyarság néprajza 4.), **Tárkány Szűcs Ernő:** *A juhtartás népi jogszabályai Bálványosváraán.* Kolozsvár, 1944. 14 o.), **Uő.:** *Mártély népi jogélete.* Kolozsvár, 1944. 148 o. (Régi magyar jog. Jogtörténeti és népi jogi tanulmányok 1.), **Várkonyi Nándor:** *Magyar Dunántúl. Táj és nép.* Bp., 1944. 212 o., **Walkó György:** *Nemzetkarakterológia. Történeti Vázlat a népjellemzés irodalmából.* Bp., 1944. 70 o. (Minerva Könyvtár 159.).

Művészettörténet

Aránylag nem gazdag ennek az évnek az önálló művekben lemérhető művészettörténeti irodalma, de három nagyobb kötetéről azért beszámolhatunk. Az egyik a jáki apátsági templomról készült művészettörténeti összefoglaló, a másik Horváth Henrik tanulmányainak gyűjteménye, amely egy hasznosnak indult sorozat első köteteként jelent meg, a harmadik pedig a Lyka Károly-émlékkönyv, amely tartalmazza többek között a neves szakember műveinek bibliográfiáját is.

Balogh Jolán: *Pákel Lajos rajzai.* Kolozsvár építészeti emlékeiről. Kolozsvár, 1944. 13 o., **Bogyay Tamás:** *A jáki apátsági templom és Szent Jakab-kápolna.* Művészettörténeti összefoglalás. Szombathely, 1944. 106 o. (A Dunántúli Szemle könyvei, 220.), **Darnay-Dornyay Béla:** *Zagyvapálfalva „Pusztá Templom”-ának középkori régiségei.* Keszthely, 1944. 16 o. (Salgótarjáni könyvek 12.), **ifj. Dümmerling Üdön:** *A ferencrend középkori csúcsíves stílus építészetének emlékei Magyarországon. 3. rész Klarisszák.* Bp., 1944. 14 o., **Gyimesy Károly:** *A soproni ev. egyház kincstára.* Bp., 1944. 36 o., **Horváth Henrik:** *Árpádházi Szent Margit síremléke és egyéb tanulmányok.* Bp., 1944. 250 o. (Budapest székesfőváros városi történeti monográfiái 1.), **Kós Károly:** *A székely népi építészet.* Bp., 1944. 36 o., **Leopold Antal:** *Esztergom régi látképei.* Bp., 1944. 62 o., **Lyka Károly-émlékkönyv. Művészettörténeti tanulmányok. Bp., 1944. 348 o., **Storno Miksa:** *Régi pecsénymók.* Sopron, 1944. 6 o.**

Régészet

A régészeti irodalom számos kötettel bővült. Banner János nem kisebb feladatra vállalkozott, minthogy összefoglalja a régészet 150 évnyi hazai irodalmát. Kötetéhez aránylag kevés mutató járul, ezért használatra bizony nehézkes, a későbbi években megjelent bibliográfiái már sokkal áttekinthetőbbek. A Kőrös-kultúra komoly összefoglalóját készítette el Kutzian Ida.

Banner János: *Bibliographia archeologica Hungarica. 1793—1943.* Szeged, 1944. 558 o., **Hunyadi Ilona:** *Kelták a Kárpátmedencében. Szövegkötet.* Bp., 1944. 153 o. (Dissertationes Panonicae, II. 18.), **Kutzian Ida:** *A Kőrös-kultúra 1—2.* Bp., 1944. 166 o. 38 t. (Dissertationes Panonicae II. 23.), **Kuzsinszky Bálint:** *Aquincum.* Bp., 1944. 118 o., **Méri István:** *Középkori temetőink feltárásmódjáról.* Kolozsvár, 1944. 21 o.

Agrártörténet

Lényegében e csoporthoz sorolható Jakó Zsigmond nagymonográfiáinak egyike, a gyalui vártartomány urbáriumairól készített munka, mely e szakcsoport legnagyobb terjedelmű köteté 1944-ben. A másik három munka a mezőgazdaság egy-egy korszakának, fejezetének történetével foglalkozik, és ezek hasznos kiindulópontul szolgálnak az elmúlt években megindult akadémiai agrártörténeti könyvsorozat összeállításához is.

Grencser Béla: A magyar mezőgazdaság kísérleti és kutatóintézeteinek története és közgazdasági jelentősége. Bp., 1944. 23 o., *Jakó Zsigmond:* A gyalui vártartomány urbáriumai. Kolozsvár, 1944. CIII, 482 o. (Monumenta Transsilvanica), *Kiss Albert:* Mezőgazdaságunk fejlődése. (1895—1935.) Bp., 1944. 137 o., *Nagy István:* A mezőgazdaság Magyarországon az abszolútizmus korában. (1849—1867) Bp., 1944. 175 o.

Ipartörténet

Ezekben az években több fontos ipartörténeti összefoglaló is napvilágot látott. Sajnos Futó Mihály nem tudta befejezni alapvető gyáripartörténetét, és folytatása a mai napig sem készült el. A magyar iparfelügyelet című összefoglaló munka részben közgazdasági jellegű, részben viszont az ipartörténethez sorolható. Ennek az évek további két fontos történeti összefoglalója közül az egyik a nógrádi szénbányászat, a másik egy gépgyár történetével foglalkozik.

Bayer Ferenc: A magyar iparfelügyelet. (1893—1943.) Bp., 1944. 864 o., *Dzsida József:* A Salgótarjáni Kőszénbánya R.T. nógrádi szénbányászatának története 1868—1943-ig. Salgótarján, 1944. 180 o., *Futó Mihály:* A magyar gyáripar története. 1. köt. Bp., 1944. 468 o. (Unicus), *Horganyhengermű R.T. Vác.* 50 év rövid története. Vác, 1944. 179 o., *Jakob Károly:* Látogatás a főiskolai régiségtárban. (A céhek emlékei között.) Sárospatak, 1944. 24 o., *Legény Elemér:* Regényes korrajz a magyar vasutasság életéből. + *Pagani Frigyes:* A Magyar Államvasutak Takaré- és Segélyszövetkezete története... 1876—1943. Bp., 1944. 212 o., *Rekovic Néda:* Újbánya bányászatának legrégebb emlékei 1700-ig. Bp., 1944. 18 o., *Sevin Henrik:* A Hofherr—Schrantz—Clayton—Shuttleworth Magyar Gépgyári Művek RT. története. (1842—1869—1944.) Bp., 1944. 272 o.

Egyháztörténet

Többnyire kisebb terjedelmű munkákat sorolhatunk ebbe a csoportba. A legrészletesebb összefoglaló az évfordulóját ünnepelt ciszterci rend történetéről jelent meg. Radó Polikárp a régi magyarországi nyomtatványok neves szakértője volt, és e témakörből számos tanulmánya jelent meg már a korábbi években is, elsősorban a pannonthalmi főiskola évkönyveiben, illetve különnyomatban. Ezek folytatása az alább olvasható 1944-es kötete. A többi munka az egyháztörténet egy-egy speciálisabb témakörével foglalkozik.

Bachó László: A gyöngyösi templomok története. Gyöngyös, 1944. 184 o., *Üö.:* A gyöngyösi Szent Urbán-templom története. Gyöngyös, 1944. 24 o., *Benedek Fidél:* Csíksomlyó IV. Jenő pápa levelének tükrében. + A csíksomlyói kegytemplom első újjáépítésének 500 éves emlékezetére. Kolozsvár, 1944. 16 o., *Béres Béla—Monzpart József:* ... A taktaharkányi r. kat. egyház története. Kassa, 1944. 32 o., *Friedrich Károly:* A magyar evangélikus templomi ének történetének vázlat. (XVI—XVIII. sz.) Bp., 1944. 121 o., *Harsányi András:* A beregi ref. egyházmegye levéltára. Bp., 1944. 24 o., *Jakab Antal:* Az erdélyi római katolikus püspöki szék betöltésének vitája a XVII. században. Kolozsvár, 1944. 18 o., *Kazai János:* Zöld olajfaágat szájában hordozó Noé galambja (Bártfa, 1708.) + *Esze Tamás:* Az eperjesi ref. egyházközség. Bp., 1944. 52 o. (A reformáció és ellenreformáció korának evangéliumi ... írói 17.), *Kiss Albin Imre:* A Ciszterci rend története. 1—2. Bp., 1944., *Nagymányoky Gilbert:* A ferences missiók vérről irt története. Bp., 1944. 240 o., *Radó Polikárp:* Nyomtatott liturgikus könyveink kézírások bejegyzései. Bp., 1944. 121 o., *Ragyogó lapok a magyar pálos rend múltjából.* Bp., 1944. 36 o., *Szabó Gyula:* Református egyházzene-történeti dolgozatok. Tiszaföldvári, 1944. 95 o., *Szentiványi Dezső:* A katekizmus története Magyarországon. Bp., 1944., 197 o. (Kiadványok Jézustársasága magyarországi történetéhez 36.).

Tudománytörténet

E korszak tudománytörténeti irodalma általában általában szegényes és nem kivétel ez alól az 1944-es év sem. Dezső Lóránt csillagászat-története máig is az egyik legprecízebbnek mondható munka. Molnár Béla Kassa orvosi történetét készítette el, mely hasznos helytörténeti adalékokat tartalmaz, de a nagy mű, a Magyar Orvosi Rend Története ekkorra már elkészült, ez Magyar—Kossa Gyula híres négykötetes monográfiája. A botanika honi történetét 1936-ban Gombóc Endre írta meg. A többi tudomány történetével csak az 1950-es években kezdtek behatóbban foglalkozni, gondolunk itt a matematikára, kémiára és fizikára.

Dezso Lóránt: A magyar csillagászat története. Kolozsvár, 1944. 40 o., *Fridvalszky János*: Dissertatio de scumpia c. munkájának magyar fordítása. (Sajtó alá rend.: Domokos János) Bp., 1944. 26 o., *Molnár Béla*: Kassa orvosi története. Kassa, 1944. 368 o., *Parádi Ferenc*: Szolnok—Doboka közegészségügyének története. Kolozsvár, 1944. 36 o.

Nyelvtörténeti adalékok

A nyelvtörténet is több ponton része az általános honismeretnek. Gondolunk itt a helynév-gyűjtésre, a személynevekkel és keresztnévvel kapcsolatos problémákra és a nyelvjárás kérdéskörére. Lényegében e témakörökben jelentek meg a főbb önálló munkák 1944-ben is.

Baán Kálmán: Ősi magyar személynevek. Bp., 1944. 109 o. *Darnay—Dornay Béla*: A Nógrád megyei Kazár helynevei. Keszthely, 1944. 22 o. (Salgótarjáni könyvek 11.) *Dömötör Sándor*: Balatonkenesei szógyűjtemény. Szombathely, 1944. 6 o. (Dunántúli Szemle könyvei 228.), *Gállfy Mózes*: Keresztszavaink becézé alakjai a Borsavölgyben. Kolozsvár, 1944. 26 o., *Járai József*: A kaposfői (Szomajom) német telepek és nyelvjárásuk. Bp., 1944. 54 o., *Klein, Samuel*: Dictionarium valachicolatinum. (Közzétette: Gáldi László.) Bp., 1944. 496 o., *Márton Gyula*: Ördögősfüzes helynevei. Kolozsvár, 1944. 40 o., *Szabó T. Attila—Gállfy Mózes—Márton Gyula*: Huszonöt lap „Kolozsvár és vidéke népnyelvi térképé”-ből. Kolozsvár, 1944. 42 o.

Helytörténet

Ebben az évben jutott el harmadik kötetéhez a Budapest történetéről megindított sorozat. Ila Bálint Gömör megyéről szóló négykötetes munkájának első része szintén ebben az évben jelent meg, a következő már a felszabadulás után, és néhány évtizeddel később követte azt a sorozat első és negyedik kötete. Fontos soproni család-történeti adatokat tartalmaz Horváth László kötete. Makkai László jól ismert történeti összefoglalóinak egyike Erdély történetéről szól.

Bicskei Jenő: Zsidó nevű utcák és terek Pest-Budán. Bp., 1944. 24 o., *Fekete Lajos*: Budapest a török korban. Bp., 1944. 460 o., (Budapest története 3.), *Gosztonyi Gyula*: Pécs 1763-ban. Pruner Ignác városképe. Pécs, 1944. 40 o. *Göcze Rezső*: Szombathely francia megszállása 1809-ben. Szombathely, 1944. 110 o., *Ila Bálint*: Gömör megye. 2. köt. (A települések története 1773-ig. A—Ly.) Bp., 1944. 622 o. (Magyarság és nemzetiség I. 3.), *Haiczl Kálmán*: Sárkányfalva. Bp., 1944. 14 o., *Horváth László* (szerk.): Ősi Sopron megyei nemzetségek. Sopron, 1944. 516 o., *Kiss Gyula*: A szombathelyi németiség a 17. században. Bp., 1944. 44 o. (Német nyelvészeti dolgozatok 12.), Kolozsvár leírása 1734-ből. Kolozsvár, 1944. 64 o., (Erdélyi ritkaságok 18.), *Kós Károly*: Erdély. Kultúrtörténeti Vázlat. (19—24 ezer példány) Kolozsvár, 1944. 86 o., 56 t., *Kovács József*: A Balatonvidék múltja és regevilága. Bp., 1944. 212 o., *Makkai László*: Erdély története. Bp., 1944. 535 o., *Mollay, Karl*: Scarbantia, Odenburg, Sopron, Bp., 1944. 136 o., *Mollay Károly*: Újabb szempontok a helytörténetírás műveléséhez. Bp., 1944. 10 o., *Muhi János*: Zombor története. Zombor, 1944. 27 o., *Sümeghy József*: A Tiszántúl. Bp., 1944. (Magyar tájak földtani leírása 6.), Szabadka. Palicsfürdő útmutatója. Szabadka, 1944. 94 o., *Szapponas Károly*: Kecskemét régi nemes családai. Kecskemét, 1944. 16 o., *Tonelli Sándor*: Nagypapánk Pest-Budája. Bp., 1944. 218 o., *Trencsényi-Waldapfel Imre*: A régi Pest-Buda. 2. kiad. Bp., 1944. 62 o. (Officina képeskönyvek), *Végh Gyula*: Bozsok. Szombathely, 1944. 12 o. (Dunántúli Szemle könyvei 226.)

*

A fenti összeállításban arra törekedtünk, hogy az önálló kiadványokat felsorakoztató áttekintésünk lehetőség szerint teljes legyen, így e sorba bekerültek olyan művek is, amelyek hangvételével, értékítéleteivel vitatkoznunk kell, sőt kötelességünk is ezt megtenni. Minden történelmi tudomány csak akkor tölti be hivatását, ha a múlt eseményeit kritikusán, s az első forrásokhoz visszamenve szemléli. Nem kivétel ez alól a helytörténet és általában a honismeret sem.

A modern honismereti irodalom egyik fő „gyengéje” a kellő mélységű forrasismeret hiánya. Kevesen vannak, akik választott témájuk múltbeli forrásait a lehető teljességig ismerik, s akik nem nyugszanak, amíg el nem jutnak a legjobb forrásfeldolgozásokig vagy a kéziratok forrásokig. Munkájukat, az elmélyült kutatást elsősorban jó, hiteles visszatekintő bibliográfiákkal segíthetjük, s reméljük, hogy e sor része az új Bodor-féle bibliográfia kiadása éppúgy, mint ez az összeállítás.

Az önálló kiadványokon túlmenően természetesen érdemes a korabeli folyóirat-irodalomhoz is fordulni, gondolunk itt például a Győri Szemle, a Soproni Szemle, a Dunántúli Szemle (Vasi Szemle), a Debreceni Szemle stb. honismereti periodikákra, amelyekben még jó néhány olyan forrásközlemény és feldolgozás olvasható, amely önálló kiadvány formájában — a háborús események miatt — már nem jelenhetett meg.

Dr. Gazda István